

Caracterització de les pràctiques docents en
AICLE: Una recerca en acció per a un
ensenyament-aprenentatge integrat de
continguts i llengua estrangera més efectiu.

"Pràctica Docent Efectiva AICLE"

Enquesta als alumnes

Carme Florit Ballester

Curs 2009-2010

Llicència A

Índex

1. Introducció	3
2. Instruments de recerca	3
2.1 Mostra	3
3. Valoració d'AICLE	5
3.1 Percepció de les pròpies dificultats	6
3.2 Percepció de l'eficàcia de les estratègies docents	7
4. Conclusions	9
5. Bibliografia	11

1. Introducció

L'aprenentatge integrat de continguts i llengua estrangera, anomenat *AICLE*, s'està estenent entre les escoles de Catalunya. Centres de primària, secundària i de formació professional ofereixen la possibilitat de seguir cursos de matèries no lingüístiques en llengua estrangera, la major part dels casos en anglès (Navés & Victori, 2010; Vidal, 2009).

Aquest article forma part d'un estudi més ampli sobre la pràctica docent AICLE al nostre país. Entrevistes, qüestionaris i observacions d'aula s'han realitzat durant el curs 2009-10 per recollir dades que permetin fer una caracterització del perfil docent d'aquells professionals de l'ensenyament que emprenen aquest camí innovador.

Paral·lelament, s'ha dissenyat un qüestionari adreçat als alumnes de les classes observades amb l'objectiu de conèixer les dificultats o les millores que experimenten en cursar matèries en una llengua estrangera.

Les dades extretes d'aquests qüestionaris s'han analitzat per a determinar quins aspectes docents són percebuts pels alumnes com més favorables per a facilitar l'aprenentatge dels continguts i, simultàniament, millorar la competència lingüística en la llengua meta.

Per a consultar les dades extretes del qüestionari en detall, veure el document adjunt anomenat *Dades Enquesta Alumnes*.

2. Instruments de recerca

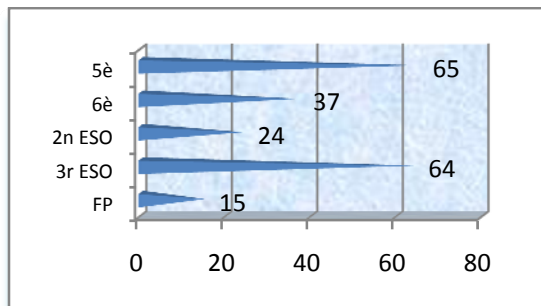
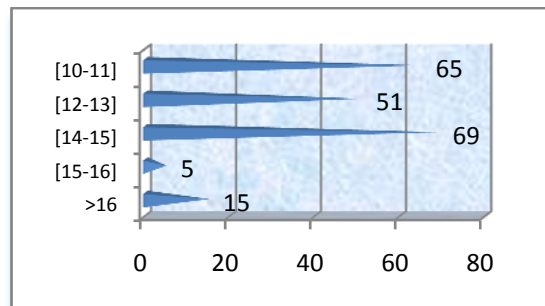
El qüestionari consta de dotze preguntes. Les quatre primeres es centren en les dades personals dels alumnes (edat, nivell educatiu, centre docent, hores de llengua estrangera per setmana i d'anglès extraescolar) per passar a preguntar per què creuen que estan fent una matèria en anglès i en què creuen que milloren en fer-la. La desena pregunta demana que defineixen quines dificultats troben en fer les diverses activitats d'una classe de matèria en llengua estrangera, amb un total de 10 sub-preguntes de resposta tancada en una gradació de molta dificultat a cap dificultat. Les preguntes 11 i 12 també estan dividides en sub-preguntes. Els alumnes han de dir en quin grau segueixen millor la classe quan el seu professor o professora realitza diverses accions docents, en una gradació de "em serveix molt" a "no em serveix gaire". També poden dir si aquella activitat no s'acostuma a fer.

2.1 Mostra

Una mostra de 205 alumnes ha participat en el qüestionari, 102 alumnes de cicle superior de primària (5è i 6è), 88 de secundària (24 de 2n ESO i 64 de 3r ESO) i 15 de formació professional (grau mig de turisme).

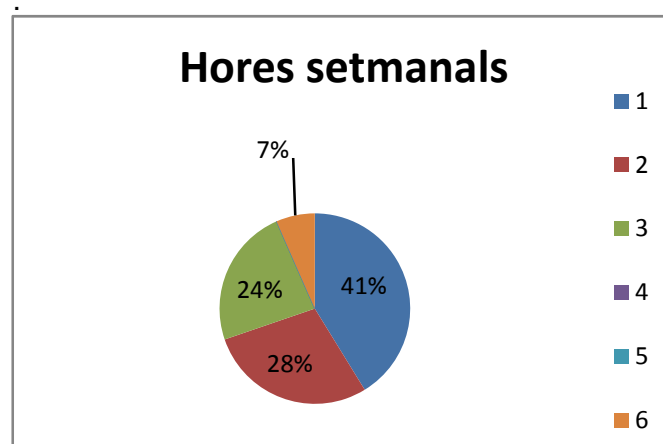
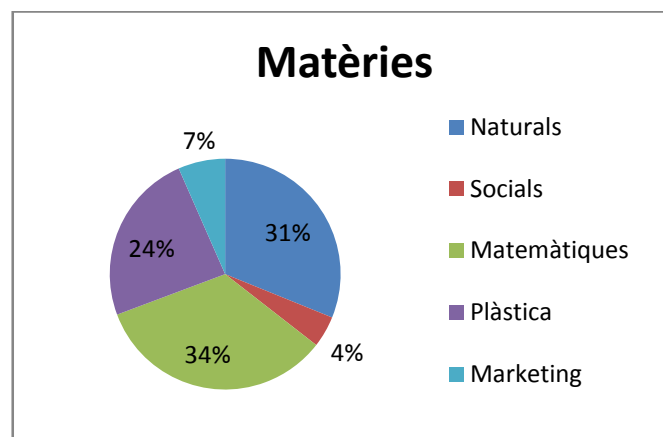
Aquesta mostra no té la pretensió de ser representativa en termes numèrics ni en termes territorials. El grup professional seleccionat ho ha estat de forma aleatòria ja que són persones que han decidit participar voluntàriament en aquesta recerca i treballen en centres de diversos llocs de Catalunya. L'alumnat que ha respost el qüestionari ho ha fet a demanda del seu professorat AICLE. No estan representades totes les edats, ja que no n'hi ha alumnes de 1r ni de 2n d'ESO, com tampoc de batxillerat. Aquest estudi no es planteja la finalitat d'extrapolar les dades recollides a d'altres situacions on també s'està implementant AICLE al nostre país. Moltes variables poden influir en les respostes obtingudes i fer-les canviar significativament. En la línia de Graaf (2007), l'objectiu d'aquest treball no és analitzar quantitativament o qualitativament la pràctica AICLE, sinó fer una anàlisi de les respostes per mostrar AICLE des del punt de vista del receptor, i copsar-ne els trets característics que puguin ajudar a millorar la pràctica docent.

Per edats, els alumnes més joves tenen 10 anys, fins als que ja tenen més de 18 anys (ensenyaments post-obligatoris). Veure gràfics 1 i 2 per a més detall.

Gràfic 1 Alumnes per curs**Gràfic 2 Alumnes per edats**

La majoria d'alumnes (81%) està rebent 3 hores de llengua estrangera, anglès, com a llengua instrumental als seus centres docents. Només un 20% assisteixen a cursos d'anglès extraescolar, amb una freqüència més habitual de 2 hores per setmana (5,85% de tot l'alumnat enquestat).

Les matèries que cursen en anglès depenen de l'oferta de cada centre. Gairebé la meitat de tots els alumnes enquestats rep 1 hora d'AICLE per setmana (46%), un 32% en rep 2 hores per setmana, mentre que un 26% fa 3 hores d'AICLE. Els alumnes cursant turisme en fan 6 hores per setmana. Veure gràfics 3 i 4 per a més detall.

Gràfic 3 Hores per setmana**Gràfic 4 Matèries en anglès**

3. Valoració d'AICLE

La pregunta *T'agrada fer assignatures en anglès?* inicia l'enquesta. Aquesta pregunta és l'única del qüestionari en què se'ls demana una redacció lliure per justificar la seva resposta (sí o no). Una àmplia majoria, el 78,54%, valora molt positivament el fet d'estar participant en cursos AICLE. Una bona part de l'alumnat enquestat menciona aspectes positius a l'entorn de dues idees: fent assignatures en anglès s'aprèn millor aquesta llengua i fent assignatures en anglès es pot practicar-la. Algunes frases ho corroboren, tals com *M'ajuda a aprendre, M'agrada perquè puc millorar l'anglès, L'anglès és una assignatura molt pràctica, Aprenem més vocabulari, Aprens a expressar-te millor en anglès*, entre moltes d'altres semblants. Cal dir que els alumnes de primària es mostren molt més entusiastes, probablement per raons relacionades amb l'edat, ja que una mitjana d'un 92% contesta afirmativament a la pregunta. Un alumne de secundària afegeix que *A matemàtiques en anglès parlem en anglès, en canvi en anglès (hores de classe instrumental) no*. Un altre alumne de secundària comenta que *M'agrada perquè podem practicar la llengua sense ser avaluats* el que es pot entendre com que a les hores d'anglès instrumental totes les produccions poden ésser objecte d'avaluació i en AICLE la llengua és només un mitjà de comunicació, però no un fi en sí mateix, el que proporciona un ambient més relaxat en l'ús d'una llengua que no es domina, i més en l'adolescència, on el fet de posar-se en ridícul o l'acceptació dels altres són aspectes molt importants. Potser també per això, les respostes afirmatives són menys nombroses entre l'alumnat de secundària, amb un 62% de mitjana, tot i que varia molt entre els centres observats (d'un 80% en un centre de les comarques de Lleida a un 45% en un centre de les comarques de Barcelona). Tots els alumnes de formació professional valoren aquesta oportunitat com molt positiva, amb un 100% de respostes afirmatives, el que ens mostra que valoren AICLE com un benefici (Marsh, 2005; Pessoa, 2008).

Però no tothom està satisfet amb l'obligació de cursar una assignatura en anglès. Gairebé una quarta part (21 %) respon negativament a la pregunta *T'agrada fer assignatures en anglès?* Entre l'alumnat de primària el percentatge és baix, d'un 10% de mitjana, però entre el de secundària les respostes negatives s'incrementen i arriben a un 37% de mitjana.

Els i elles aporten diverses raons de per què no els agrada fer assignatures en anglès. Aquestes raons poden agrupar-se a l'entorn de dues idees. La primera és que seguir assignatures en anglès és un condicionant *Les naturals se me donen bé i m'agraden, però en anglès no perquè no ho entenc, No perquè si l'assignatura és difícil em costa entendre-ho i estic més a gust en català, No perquè si ets bo en naturals (per exemple) però no en anglès, treus menys nota en naturals, No perquè si no ets bo en anglès no et van bé les altres, No perquè per mi em dificulta l'aprenentatge de les matemàtiques*. El temor a no poder superar una assignatura pel fet de la dificultat de la llengua és palès. Dos dels centres de secundària observats ofereixen les matemàtiques i les ciències naturals en anglès com a assignatura comuna, mentre que un centre oferta un crèdit variable d'història de l'art a 3r d'ESO. Els alumnes d'aquest centre escullen voluntàriament el crèdit, mentre que els altres fan AICLE obligatòriament. El percentatge que es decanta pel no és inferior entre aquells que ho han escollit voluntàriament, d'un 20%, davant del 46% dels que ho fan obligatòriament. L'altra idea que es destil·la de les seves respostes és la dificultat d'entendre i de seguir la classe en anglès. Molts d'ells i elles diuen *Em costa d'entendre, No m'agrada perquè no ho entenc, No m'agrada perquè s'entén millor en català, Perquè no entenc res de l'assignatura*. Entre aquest alumnat, AICLE representa una dificultat afegida, no un element encoratjador o una motivació derivada de la novetat (Lagasabaster, 2009). Cal tenir en compte aquestes dades a l'hora de buscar què es pot fer per a estimular l'interès i per trobar estratègies docents que fomentin la superació del sentiment de frustració que es genera quan no s'entén i el subseqüent desinterès.

La segona pregunta del qüestionari en què es valora la seva visió d'AICLE s'interessa per la percepció que tenen del seu progrés en la llengua estrangera gràcies a fer una matèria en anglès. Les percepcions són molt variades i no estan relacionades amb les edats. Un 25,85% contesta que aprèn molt anglès fent AICLE, un 33,66% creu que n'aprèn bastant, un 32,20% respon que aprèn una mica més d'anglès i un percentatge inferior, 8,29% respon que aprèn el mateix. La percepció del propi progrés és molt important per reforçar o afeblir les expectatives que es tenen en iniciar activitats innovadores i que poden presentar certes dificultats inicials (Van der Schaaf, 2005).

Preguntats sobre quin aspecte de la llengua estrangera creuen que milloren fent AICLE, gairebé la meitat de l'alumnat enquestat es decanta per la comprensió oral (*Entenc millor l'anglès*) amb un 46% de respostes, tot seguit de l'expressió oral (*Parlo millor l'anglès*) amb un 28,40 % de respostes. De més lluny, la lectura (*Llegeixo millor l'anglès*) i l'escriptura (*Escric millor l'anglès*) tenen uns percentatges similars, 9,20% i 10,80% respectivament. Alguns alumnes creuen que no milloren en cap aspecte (5,60%).

Les raons de per què se'ls ofereix una matèria en anglès es presenten en la següent pregunta. Una mica més de la meitat considera que és per a aprendre millor l'assignatura i l'anglès, amb un 50,73% de respostes, davant d'un 46,34% que creuen que es fa per aprendre més anglès. Només un 2,93% contesta que es fa per aprendre millor l'assignatura. La percepció de què treballant en anglès no només han d'aprendre més la llengua estrangera, sinó la matèria en sí, queda reflectida en aquestes respostes.

La darrera pregunta d'aquesta secció indaga sobre les seves expectatives. Un 66,34 espera millorar el nivell d'anglès en tot, parlar, escriure, entendre, llegir. Unes expectatives menys ambicioses són compartides per un 22,93% de la mostra, que espera millorar el nivell oral d'anglès. Només un 6,83% creu que pot millorar el nivell de l'assignatura en concret. Aquestes xifres ens mostren que l'objectiu d'incrementar el nivell de llengua estrangera entre l'alumnat de Catalunya és copsat per l'alumnat enquestat.

Tal com es pot veure en analitzar aquestes dades, una bona part dels estudiants enquestats veuen positivament la seva assistència a classes de diverses matèries en anglès i en tenen unes expectatives altes de millora en la llengua objectiu d'estudi. Tot i així, un percentatge gens menyspreable expressa un rebuig evident per causa de dificultats de comprensió. Aquesta dada ha d'ésser valorada adequadament, ja que el tractament de la diversitat sempre presenta una feina extra pel professorat, que ja de per sí va sobrecarregat de feina en entorns AICLE. Tal com va dir una professora de secundària (matemàtiques a 3r d'ESO) que ha participat en l'estudi *Un dels problemes més grans és el temps, crec que sóc una professora motivada però no trobo temps suficient per preparar els materials i planificar adequadament.*

3.1 Percepció de les pròpies dificultats

La següent secció de l'enquesta aprofundeix en diverses activitats en què els alumnes es troben involucrats en el llarg d'una classe AICLE i el grau de dificultat que elles i ells perceben en accomplir aquestes activitats. La motivació a demanar la seva opinió té raó d'ésser ja que el professorat pot modificar certes estratègies per a fer més fàcil la tasca d'aprendre per mitjà d'una llengua estrangera, i aquestes percepcions poden ésser el motor per a dur a terme aquestes modificacions en la direcció adequada.

El grau de dificultat en entendre la professora/or explicant en una sessió AICLE és el motiu de la primera pregunta. Més de la meitat de la mostra, és a dir 119 alumnes, un 58,08 %, afirma que li costa una mica entendre al professor/a. Això per sí mateix és positiu, ja que ha d'haver-hi un petit nivell de desafiament en enfrontar-se a nous

coneixements per a sentir-se motivat (Lagasabaster & Sierra, 2009). No s'ha d'oblidar que un 22,44% afirma que li costa força o molt, i aquí cal encendre el llum vermell, perquè gairebé una quarta part dels assistents a classes AICLE s'ha d'esforçar molt i pot ser que acabi per no assolir els objectius del contingut de la matèria que està cursant en anglès (Clegg, 2007). De tot l'alumnat enquestat, només un 6,85% respon que li costa força o molt comprendre les instruccions de classe i seguir-les per fer els treballs, mentre un 72,19% diu que li costa una mica o gens, xifra positiva per interpretar que la majoria té la capacitat de seguir la classe en una llengua estrangera.

Les activitats en què es demana la producció oral de l'alumnat, tals com fer preguntes, contestar oralment a preguntes, participar en converses o debats i expressar les idees oralment en anglès es consideren difícils per un 36% dels enquestats, mentre que un 48%, gairebé la meitat, diu que només els hi costa una mica. Aquesta resposta cal prendre-la amb cautela ja que, tot al contrari, el professorat expressa que els seus estudiants no participen amb espontaneïtat durant les sessions AICLE (64,86 del professorat enquestat). Aquestes dues percepcions diferents cal també relacionar-les amb les expectatives dels dos col·lectius, ja que pel professorat de contingut és difícil acceptar que els seus alumnes s'expressin menys que en català, però potser els alumnes participen molt més durant les sessions AICLE que durant les sessions de llengua estrangera instrumental, i tot i que els hi costa, creuen que no els és tan difícil. En valorar impressions personals subjectives cal prendre amb precaució les respostes. Només un estudi comparatiu centrat en les produccions orals de l'alumnat en situacions de classe de llengua estrangera instrumental i d'AICLE podria proporcionar un aclariment. Tal com diu Swain (1988) les oportunitats continuades de producció oral són crucials pel procés d'aprenentatge d'una segona llengua.

Les activitats que impliquen escriure tals com respondre preguntes, redactar textos curts, expressar idees per escrit, generen una percepció de més seguretat ja que un 66,34 contesta que els hi costa una mica o gens. Només un 9,27% afirmen que els hi costa molt. Llegir en anglès sembla el que els costa menys si fem cas a les respostes obtingudes, amb un 78,04% d'alumnat que respon que els costa una mica o gens llegir textos curts o instruccions.

La darrera pregunta d'aquesta part es refereix a la dificultat que poden trobar per treballar en petit grup o parelles tot fent servir l'anglès com a llengua d'intercanvi. Un 69,75% respon que els costa només una mica o gens participar-hi i fer servir l'anglès.

Les respostes en aquesta secció mostren que l'alumnat immers en AICLE té una valoració força positiva de tot allò que pot fer sense trobar-hi gaires dificultats durant les classes. Només un 8,7% de l'alumnat respon que troba moltes dificultats per seguir les activitats, xifra reduïda però gens menyspreable de cara a no deixar ningú endarrere en les classes AICLE.

3.2 Percepció de l'eficàcia de les estratègies docents

Les preguntes 11 i 12 demanen a l'alumnat en quin grau senten que els hi serveixen (*segueixes millor la classe*) les tècniques i estratègies que el seu professorat empra durant les classes AICLE.

Aquestes percepcions estan íntimament relacionades amb la manera d'ensenyar, *le savoir fer* particular de cada professor i professora. No tothom fa servir les mateixes estratègies ni tècniques, que, a més, també estan en relació amb els continguts de la matèria i amb els recursos tècnics i d'espai a l'abast a cada centre educatiu. La finalitat d'aquestes preguntes és conèixer el grau d'utilitat de tot allò que es fa durant les sessions AICLE des del punt de vista del receptor, l'alumnat, però no tenen per objectiu fiscalitzar la manera d'ensenyar del professorat que voluntàriament ha participat en aquest estudi.

Un dels límits d'aquesta part del qüestionari rau en la forma en que es planteja la pregunta. Les respostes poden ser interpretades de dues maneres; una interpretació és la freqüència d'ús de cada professora o professor de les diferents estratègies mencionades o l'altra el grau d'utilitat que cada alumne percep de cada estratègia per seguir millor la classe AICLE. L'anàlisi s'ha fet amb aquesta doble perspectiva: freqüència i utilitat.

Les preguntes s'han basat en les estratègies docents recomanades per diversos models d'ensenyament de continguts per mitjà d'una llengua estrangera o segona llengua, tal com el *Content Based Learning* (Tedick, 2001), el *SIOP Model- Sheltered Instruction Observational Protocol Model* (Echevarría et al., 2010) i *The 4c's Framework* (Coyle, 2007).

En iniciar-se una classe AICLE, els diversos models suggereixen seguir unes pautes que permetin contextualitzar el que es va a treballar a continuació. Una d'elles és definir els continguts i objectius en començar la sessió. Una bona part de l'alumnat, un 61,58% respon que això és força o molt útil per seguir millor la classe. Destacar el vocabulari bàsic de diverses maneres es considera necessari per reforçar la comprensió. En respondre si els hi serveix que el seu professor/a destaquí el vocabulari bàsic, de nou una gran majoria, el 71,08% respon que els hi és força o molt útil. Relacionar els coneixements previs, tant si són continguts anteriorment treballats com si es tracta de les pròpies experiències viscudes, amb els nous continguts, és considerat valuós per anar construint el coneixement. Un 55,88% respon que ho troben força o molt útil.

En la presentació dels nous continguts, el suport de llengua o *scaffolding* es considera imprescindible (Clegg, 2007). Aquest suport es pot proporcionar de moltes maneres. Repetir, gesticular, explicar de nou amb diferents paraules, llistar vocabulari en pòsters, donar models de llengua en taules... ajuda a la comprensió i adquisició del nou contingut. L'alumnat enquestat respon que els hi serveix força o molt en un 69,61%. L'ús de la pròpia llengua, en alguns moments, per facilitar la comprensió és valorat com força o molt útil per un 68,14% dels enquestats. Preguntar sovint i de diverses maneres per comprovar la comprensió és una estratègia recomanada per classes AICLE. Un 65% dels estudiants creuen que els ajuda força o molt que els seus professors/es preguntin sovint.

Un ensenyament més actiu i centrat en l'alumne es considera clau per aconseguir un aprenentatge més efectiu en entorns AICLE. El professorat hauria de tendir a parlar poca estona i a intentar fer participar l'alumnat amb propostes d'activitats diverses. Un 26,96% dels estudiants enquestats afirma que els serveix força o molt, mentre un 54,9% considera que és una mica o gens útil. En aquesta pregunta, un percentatge d'un 18,4% dels alumnes afirma que la seva professora/or no ho acostuma a fer, el que es pot interpretar com que el professorat parla una llarga estona tot i ser sessions AICLE. D'altres tècniques es poden emprar per seguir una metodologia més activa. El treball en petit grup o parelles pot potenciar l'intercanvi i ús de la llengua objectiu d'estudi. Un 60,97% dels alumnes creu que els ajuda força o molt, tot i que un percentatge d'un 39,02% diu que només ajuda una mica o gens o bé que el treball en grup/parelles no s'acostuma a fer. Aquesta mateixa pregunta formulada com la freqüència en què fan converses en parelles o petit grup, té unes respostes en aquesta línia ja que un 47,55% diu que no els serveix gaire o gens fer converses en petit grup, i un 21,57% afirma que és una activitat que no s'acostuma a fer. En aquest punt, probablement pot interpretar-se que el professorat no fa servir la conversa o intercanvi en petit grup/parella tant com seria recomanable en classes AICLE. Torna a aparèixer una tendència similar en la pregunta *En quin grau et serveix si el professor/a us*

demana fer projectes de treball, tant individuals com en grup. El 46,80% de l'alumnat enquestat respon que no els és gaire útil o gens útil fer projectes, resposta que pot ser llegida com que no es fan gaires projectes. Un 14,71% ho afirma clarament.

Fer treballs experimentals es presenta com una activitat a afavorir per aconseguir un aprenentatge efectiu en AICLE. L'alumnat enquestat considera que els és molt vàlid en un 40%, però en un percentatge similar, d'un 39,09%, ho considera de poca utilitat. Fins i tot un 20,98% dels alumnes afirma que no s'acostumen a fer activitats experimentals o manipulatives. Segons la matèria, la possibilitat de manipular pot variar, però les dades esmentades ens fan pensar que l'experimentació i manipulació no són tan freqüents en les sessions AICLE que tenen els alumnes enquestats.

Preguntats pel grau d'utilitat de treballar amb ordinadors en el desenvolupament de les activitats de classe, una tercera part, un 30,39%, respon que no acostumen a treballar amb ordinadors. Una altra tercera part, 32,34%, respon que no es fa servir gaire o gens, i la restant tercera part creu que els és força o molt útil. L'ús de materials audiovisuals es considera bàsic per facilitar la comprensió. Un 70,59% dels alumnes creu que els hi és força o molt útil, xifra que mostra que el material audiovisual és altament utilitzat.

Estratègies docents que fomenten la contextualització, la comprensió i el suport de llengua són valorades altament útils per l'alumnat enquestat. D'altres tècniques docents que faciliten un aprenentatge actiu, manipulatiu i experimental també són ben valorades però es detecta que el seu ús no és tan generalitzat entre els professionals observats. El suport audiovisual és àmpliament utilitzat i considerat com molt útil. L'ús d'ordinadors com a recurs d'aprenentatge no està tan estès.

4. Conclusions

Aquest estudi s'ha dut a terme per recollir dades que permetin determinar quins aspectes docents són percebuts com més favorables per a facilitar l'aprenentatge dels continguts i, simultàniament, millorar la competència lingüística en la llengua estrangera en programes AICLE.

Tot tenint en compte les limitacions de la mostra, l'anàlisi de les dades proporciona una informació valuosa sobre les expectatives i la vivència dels i de les alumnes participants en cursos AICLE.

Una majoria dels estudiants enquestats valoren positivament la seva assistència a classes de diverses matèries en anglès i en tenen unes expectatives altes de millora en la llengua meta. Malgrat aquestes dades positives, no cal oblidar que un percentatge gens menyspreable expressa un rebuig evident a estudiar una matèria en llengua estrangera bàsicament perquè manifesta dificultats de comprensió. Aquesta dada ha d'ésser valorada adequadament, ja que el tractament de la diversitat sempre presenta una feina extra pel professorat, ja molt sobrecarregat de feina en entorns AICLE. També caldrà buscar més estratègies docents que permetin una millor comprensió dels continguts als alumnes. No ens podem acontentar amb un percentatge d'un 21% de l'alumnat afirmant que no els hi agrada fer assignatures en anglès perquè els costa molt entendre.

L'alumnat immers en AICLE mostra una valoració força positiva de totes les activitats que desenvolupa en les classes sense demostrar que hi trobi excessives dificultats per seguir-les. Només un 8,7% dels alumnes enquestats expressen que les activitats els hi costen molt, xifra reduïda però gens menyspreable de cara a millorar les estratègies docents per no deixar a ningú enrere en les classes AICLE.

Aquestes estratègies docents es focalitzen en diversos aspectes de l'ensenyament-aprenentatge. Les que fomenten la contextualització, la comprensió i el suport de llengua són valorades altament útils per l'alumnat enquestat. D'altres tècniques docents que faciliten un aprenentatge actiu, manipulatiu i experimental també són ben valorades però es detecta que el seu ús no és tan generalitzat entre els professionals observats. El suport audiovisual és àmpliament utilitzat i considerat com molt útil. L'ús d'ordinadors com a recurs d'aprenentatge no està tan estès. Aquest és un aspecte que també cal tenir en compte, en especial en un moment en què es tendeix a universalitzar l'ensenyament-aprenentatge en entorns en línia.

El foment i una aplicació més àmplia d'una metodologia activa centrada en l'alumne, que s'ha vist no es produeix amb tanta freqüència, pot donar respostes a aquells alumnes que no se senten a gust quan assisteixen a cursos AICLE.

5. Bibliografia

Clegg, J. (2007) Analysing the language demands of lessons taught in a second language. *Volumen Monogràfic* 2007, 113-128

Coyle, D. (2007) Content and Language Integrated Learning: Towards a Connected Research Agenda for CLIL Pedagogies. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 10:5,543 – 562. On www at <http://dx.doi.org/10.2167/beb459.0>

de Graaff, Rick, Koopman, Gerrit Jan, Anikina, Yulia and Westhoff, Gerard(2007)'An Observation Tool for Effective L2 Pedagogy in Content and Language Integrated Learning (CLIL)',*International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 10:5,603 — 624. On www at <http://dx.doi.org/10.2167/beb462.0>

Echevarría, J., Vogt, M.E., Short, D. (2010) Making Content Comprehensible for secondary English Learners. *The SIOP Model*. Allyn & Bacon as an imprint of Pearson Education.

Lasagabaster, D. and Sierra, J.M (2009) Language Attitudes in CLIL and Traditional EFL Classes. *International CLIL Research Journal*, Vol 1 (2) 2009. At www on <http://www.icri.eu/index.php?vol=12&page=73>

Marsh, D.(data accés 14 maig 2010)Adding language without taking away. On www at <http://www.guardian.co.uk/guardianweekly/story/0,12674,1464367,00.html>

Navés, Teresa / Victori, Mia 2010. CLIL in Catalonia: an Overview of Research Studies. In Lasagabaster, David / Ruiz de Zarobe, Yolanda (eds) *CLIL in Spain: Implementation, Results and Teacher Training*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.

Pessoa, S., et altri (2008) Content-Based Instruction in the Foreign Language Classroom: A Discourse Perspective. *Foreign Language Annals* Vol 40, No 1, pp 102-121

Swain, M. (1988) Manipulating and Complementing Content Teaching to Maximize Second Language Learning. *TESL Canada Journal* Vol. 6, No. 1, November 1988

Tedick, D.J. (2001) Content-Based Language Instruction: The Foundation of Language Immersion Education. *CoBaLTT: The Foundation The Bridge • ACIE Newsletter • May 2001*

,

Van der Schaaf, M.F., Stokking, K.M., & Verloop, N.(2005) Teacher beliefs and teacher behaviour in portfolio assessment. Manuscript submitted for publication.

Vidal, F. (2009) CLIL in Catalonia: An Overview. On www at <http://www.onestopclil.com/section.asp?catid=232&docid=983>